

az én kisdéd hajlékomat, tessék egy kis időre befáradni, majd leülünk a tornácra!”

Hajlottam a kérésre, bementünk. Leült az öreg egy kemény lóczára s elkezdte mesélni:

„Fiatal házasember voltam uram, az anyjukom — Isten nyugosztalja — még élte virágán volt, boldog házasok voltunk ketten s egy kis gyermekünk aranyosította életünket. Istennek hála, ma már az is katonasorban van.

Forró nyári nap volt, a levegő nyomasztó, nehéz, künn arattunk a földön, én, a feleségem, meg a napszámosaim.

Déltájt volt, ugy emlékszem, mintha tegnap lett volna, a faluból félrevert harangok szava hallatszott s mindjárt utána füstgomoly emelkedett a falu fölé.

Tűz van! kiáltják mindnyájan. Egy borzasztó gondolat cikázott végig agyamban: Gyermekem egyedül otthon, az egész házban . . . hátha az én! . . . Oh uram, ez gondolatnak is iszonyu volt.

Elkezdtem rohanni a falu felé mint egy őrült . . . de messze volt . . . a mellemből már csak úgy sivitott ki a levegő, azt hittem megszakadok . . . nem birtam tovább, összerogytam a falu előtt.

Mikor magamhoz tértem, vége volt már mindennek. Házam leégett, le a földig, de gyermekem megmenekült . . . Mint mesélték, kimentette ez a kutya.

Ez az, uram! ezért szeretem annyira ezt az állatot.“

Elbúcsúztunk az öregtől — Midőn a pitvarajtón kilépve visszanéztünk, láttuk, hogy a hű kutya odafeküdt gazdája ajtajához őrizni őt!

A vén huszár kalandja.

— Elbeszélés a Rákóczy korból. —

Irta: *Spitzer Emil*, VI. o. t.

Jelige: > . . . Csatájok a védelmezett
Népjog csatája volt . . .

Bajsa: Apotheosisából.

Tizenegy óra felé járhatott az idő. A síkságot teljesen elborítá az éj sötétsége s azt csak itt-ott törte meg egy-egy őrtűz világa. A róna teljesen kivetkőzött rendes, nyugodt képéből; az őrtüzek körül megtelepedett huszárok zaja egészen megélnkíté azt. Mintegy ezeren, túlnyomó többségben ujonczok lehettek, s most Erdély felé tartott a csapat, hogy a fejedelem seregéhez csatlakozzék.

Már másfél órája, hogy itt vannak, s miután mindent megtettek, hogy csak kellemes nyugvóhelyük legyen, az őrtüzek köré csoportosultak, hogy elköltsék vacsorájukat. Éltették

Rákóczyt, éltették annak egyes vezéreit, majd pedig az általuk védelmezett ügy, a szabadság harcának szerencsés kimenetelére ittak. De előbb-utóbb az áldomásból is kifogytak és szótlanul ültek egymás mellett. Aludniok még nem lehetett, mivel egy kém jelentését várták. Ujonzaink tehát esendes mélaságnak engedték át magukat; honnlévő kedveseikre gondoltak és egy sajtáságos érzés nehezedett keblükre az első ütközet előtt. Az idősebbek azonban unatkozni kezdtek és többen már majdnem elszenderedtek, midőn az egyik huszárnak hirtelen egy jó ötlete támadt s azt mindjárt kifejezésre is juttatta, mivel így szólt:

— Ugyan János bácsi, mondjon el már valamit a kalandjaiból, hiszen mindjárt megesz bennünket az unalom!

A többiek helyeselték társuk szavait s mindnyájan a megszólított köré csoportosultak, ki sokkal idősebb volt bajtársainál és ki élte nekik legnagyobb részét a haremzemen töltö. Midőn Thököly a megsértett szabadság védelmére fegyvert fogott, annak leghivebb és legvitézesebb katonái közé tartozott. Részt vett Buda visszahódításában és több ütközetben a török ellen, most pedig Rákóczy hívei közé sorakozott. Rendesen ő szokta elosztani ifju bajtársainak unalmát azzal, hogy eseménydús életéből mondott el nekik egy-egy kalandot. Most is tőle várják a huszárok szórakoztatásukat s nem is esalódtak várakozásukban.

— Jól van hát, — mondá a vén kurucz némi gondolkodás után, — elmondok majd nektek valamit. Mulatni ugyan nem igen fogtok rajta, de tanulságot fogtok belőle meríteni.

— Nem baj, csak halljuk, — mondák a bajtársak, kik már égték a vágtyól hallani az öreg Jánost, kit atyjukként tiszteltek. A vén kurucz megsimítá homlokát, mintha a régen történt eseményeket akarná visszaidézni emlékezetébe, aztán a következőkben mondá el kalandját:

— Többen és többször kérdeztétek már tőlem, hogy miért szeretem úgy lovamat, magamnál is jobban? Hogy ennek oka miben rejlik, azt fogom nektek elmondani, figyeljete hát. Régen történt, huszonkét évvel ezelőtt, az 1683-iki török háború idejében. Huszonöt éves lehettem és először harcoltam a török ellen. Mintegy ötszázan voltunk, kiket egy kapitány és több tiszt vezérletében czirkálni küldöttek. Egy erdő elé értünk, hol ránk esteledett. Utunkat hajnal előtt folytatni nem akartuk, mivel hírül vettük, hogy az ellenségnek szintén egy czirkáló csapatja az erdőben tartózkodik. De mivel tartottunk az esetleges megtámadástól, a kapitány megparancsolta, hogy az éjelt harezra készen virraszszuk át. Fölszereltük lovainkat s én, ki lovamat nagyon szerettem, megettetem és nem távoztam mellőle... Egyszerre fölharsant a riadó hangja és „fegyverre“ hangzott mindenfelől. Gyorsan felpattantunk lovaink hátára és egykettőre csatarendben állottunk.

Heves csatapaté keletkezett csakhamar. Kar kar ellen küzdött és oly sötét volt az éj, hogy alig tudtam megkülönböztetni a barátot az ellenségtől. Derekasan háritgattam el magamról a kardcsapásokat, sőt magam is meglehetősen vágást mértem egy törökre. Véletlenül a kapitány mellé kerültem és egy karabély villanásánál észrevettem, hogy egy török a szabályját kapitányom feje ellen méri. Hirtelen oda ugrottam és kardommal igyekeztem elhárítani a csapást, de lovam nagyobb ugrott a kelleténél és a csapást a kardom helyett a karommal fogtam fel. Kapitányomat megmentettem a haláltól, de én oly hatalmas vágást kaptam a jobb felkaromra, hogy eszméletlenül estem le lovamról a földre. Egy társam oda sietett, hogy megmentse a török fogságból, azonban lovát szügyön döfték, hogy ne menekülhessen meg rajta, azután velem és lovammal együtt elfogták. Hogy ezután mi történt, azt már nem láttam, csak később mondta el fogolytársam, hogy a szerencse a töröknek kedvezett, társainkat megszalasztották és miután kívülünk foglyot nem ejtettek, visszavonultak az erdőbe. Bennünket gúzsba kötve egy fa alá fektettek, nekem azonban jobb karomat bekötözték és szabadon hagyták. Lovamat azon fához kötötték, mely alatt mi fekvünk, de akként, hogy nagyobb területen szabadon legelhetett. Ellenségeink pedig, miután mellénk egy őrt állítottak, mint a kiknek a legnagyobb rendben van a szénájuk, a nyugalomnak adták át magukat...

Hogy meddig fekvünk eszméletlenül, azt nem tudom, csak arra emlékszem, hogy valaki erősen rázogatót s így felébredtem... Szemeimet csodálkozva legeltettem a körülöttem levőkön. — Hol vagyunk, mi történt velünk? — kértem társamtól, látva, hogy mi szabadok vagyunk, kötelékeink a földön hevernek, őrünk pedig az igazak álmát aluszsza. — Nincs sok időnk a beszélgetésre, — mondá társam, — minél előbb szöknünk kell. Most csak annyit mondok, hogy mindezt hű lovadnak köszönheted, a többit majd halld meg akkor, midőn már biztonságban leszünk.

Fölébredt bennem a szabadság iránti vágy s habár a nagy vérvesztés miatt gyöngének éreztem magamat, összeszedtem minden erőmet, fölkapaszkodtam lovamra és — menekültünk. Bajtársam, kinek semmi baja sem volt, gyalogszerrel igyekezett a mieink felé sietni, míg én teljesen lovamra bíztam magamat. Egy óra mulva csakugyan társaim között voltam, kik nagyon örültek visszaérkeztemen, annál is inkább, mivel már elveszettnek hittek és a kik éppen úgy, mint én, kíváncsiak voltak megmenekülésünk módjára.

Egy fél óra mulva megérkezett fogolytársam is, és miután kipihente magát, elmondta azt, a mire oly kíváncsiak voltunk mindannyian:

— Mikor már egy negyed órát töltöttünk a fogságban, őrünk, ki úgy látszik, nem féltett bennünket, elaludt. Egy-

nehány perez mulva már oly mélyen hortyogott, hogy kilátás volt arra, miszerint egy jó ideig nem ébred föl . . .

Egyszerre csak észre veszem, hogy János lova ránczígálja kötelékeimet. Addig rágta annak csomóját, míg feloldozta és egy kis erőlködés után lerázhattam magamról kellemetlen nyugómet. Ezután János kötelékeit oldoztam föl, de vele meglehetősen bajom volt, mert sehogy sem akart magához térni; végre a lovat tettem szabaddá. Hogy mindez mily izgatottságban történt, az elképzelhető; hiszen minden pillanatban fölébredhetett az őr és bármikor oda jöhetett volna valaki a táborból. Én azonban el voltam készülve mindenre; mert ugy sem sokat változtatott volna sorsunkon az, ha fölfedeznek. Így halál, ugy rabság lett volna osztályrészünk és bizony nehéz volna választani, hogy melyik jobb a másiknál. Azonban terünk sikerült és Isten után a János lovának köszönhetjük megmentésünket . . .

— No lássátok, — mondá végre a vén kurucz, — egy rendesen oktalannak nevezett állatnak köszönhetjük megmentésünket. Ezt pedig csak annak tulajdoníthatjuk, hogy én lovammal jól bántam és szerettem. Nem tettem úgy, mint az a sok durva ember, ki azt hiszi, hogy az állat kínzásra való és más rendeltetése nincs, mint az ember szeszélyeit szolgálni. Ha én lovammal rosszul bántam volna, akkor nem ment meg talán; de mert jól bántam vele, megmutatta, hogy meg tudja hálálni a jót. Azért ti is vegyetek példát ez esetről és okuljatok rajta. Bánjatok az állatokkal jól és jutalmatok meg lesz érte . . . Egy fél óra mulva csatarendben állott csapatunk és előbbi fogolytársam kalauzolása mellett az ellenségre tört, fényes elégtételt véve az éjjeli kudarczért.

Ez alatt engem egy pajtásommal az erdő elején egy sűrűségben hagytak. Karom csakhamar felgyógyult és részt vehettem társaimmal a harcokban . . . Az a lovam egy ütközetben elpusztult s azóta a mostani már a harmadik, de mindegyiket ugy szerettem, mint azt az elsőt . . .

Alig fejezé be a vén huszár szavait, midőn a már említett kém vágatott sebesen a táborba és jelenté, hogy ellenség van a közelben és ugy látszik, támadni akar. Erre felharsant a riadó hangja és „fegyverre“ hangzott mindenfelől. Az ifju kuruczok sajátos érzéssel rohantak lovaikhoz, hátukra vetették magukat és sejtelmesen simogatták meg paripáik nyakát . . .

Ki tudja, nem-e történik meg velük is az, a mi a vén Jánossal megesett?! . . .